16/11/2026

Ο πολύπλαγκτος ιστορικά ναός του Αγίου Σπυρίδωνα Πειραιώς

/ Γνώμες

Αποτελώντας τον παλ-αιότερο ναό του Πειραιώς, αλλά και τον πολιούχο του μεγάλου μας λιμανιού και έχοντας μια βαρύτιμη και πολύπλαγκτη ιστο-ρική πορεία στα ορθόδοξα δρώμενα και στην κοινωνική ζωή της πόλης του Πειραιά, ο Άγιος Σπυρίδωνας συνιστά ένα περίσεπτο ορθόδοξο τοπόσημο, αλλά και διαχρονικά το κέντρο της ενοριακής ζωής στον Πειραιά.

- ***Γράφει ο Πάνος Ν. Αβραμόπουλος***

Ο Άγιος Σπυρίδωνας είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένος με την αναγέννηση της πόλης του Πειραιώς, δοθέντος ότι η ανέγερση του συναρτάται με τη δημιουργία του σύγχρονου Πειραιά. Εκεί που σήμερα βρίσκεται ο καλλιεπής ναός του Αγίου Σπυρίδωνα περί τον 11ο ή το 12ο αιώνα, σύμ-φωνα με τις ιστορικές καταγραφές, ευρίσκονταν ένα οχυρωμένο μοναστήρι, το περίφημο κάστρομονάστηρο, το οποίο είχε ανεγερθεί για να προστατεύει την πόλη από τους πειρατές.

Το Μοναστήριο τ' Αϊ-Σπυρίδωνα, όπως το αναπαράστησε για πρώτη φορά, το άξιο χέρι του Σπύρου Καρδαμάκη.

Τα χρόνια εκείνα ο Πειραιάς ήτανε σχεδόν ακατοίκητος και το μοναστήρι δέσποζε στην περιοχή του Πειραιά, η οποία ήταν γνωστή και ως «Πόρτο λεόνε» – λιμάνι το λέοντος ένεκα του ιστορικού, θρυλικού λιονταριού που ευρί-σκονταν στην ακτή του λιμανιού και το οποίο απήγαγαν στην Βενετία και εξ αυτού του λόγου, το μοναστήρι και σε μια ελεύθερη παράφραση, καλού-νταν «το μοναστήρι του

δράκου». Ωστόσο το μοναστήρι διέθετε πολύ μεγάλη περιουσία, που εξακτινώνονταν σχεδόν σε όλη την έκταση του Πειραιά και είχε μεγάλη δυναμικότητα στην παραγωγή λαδιού.

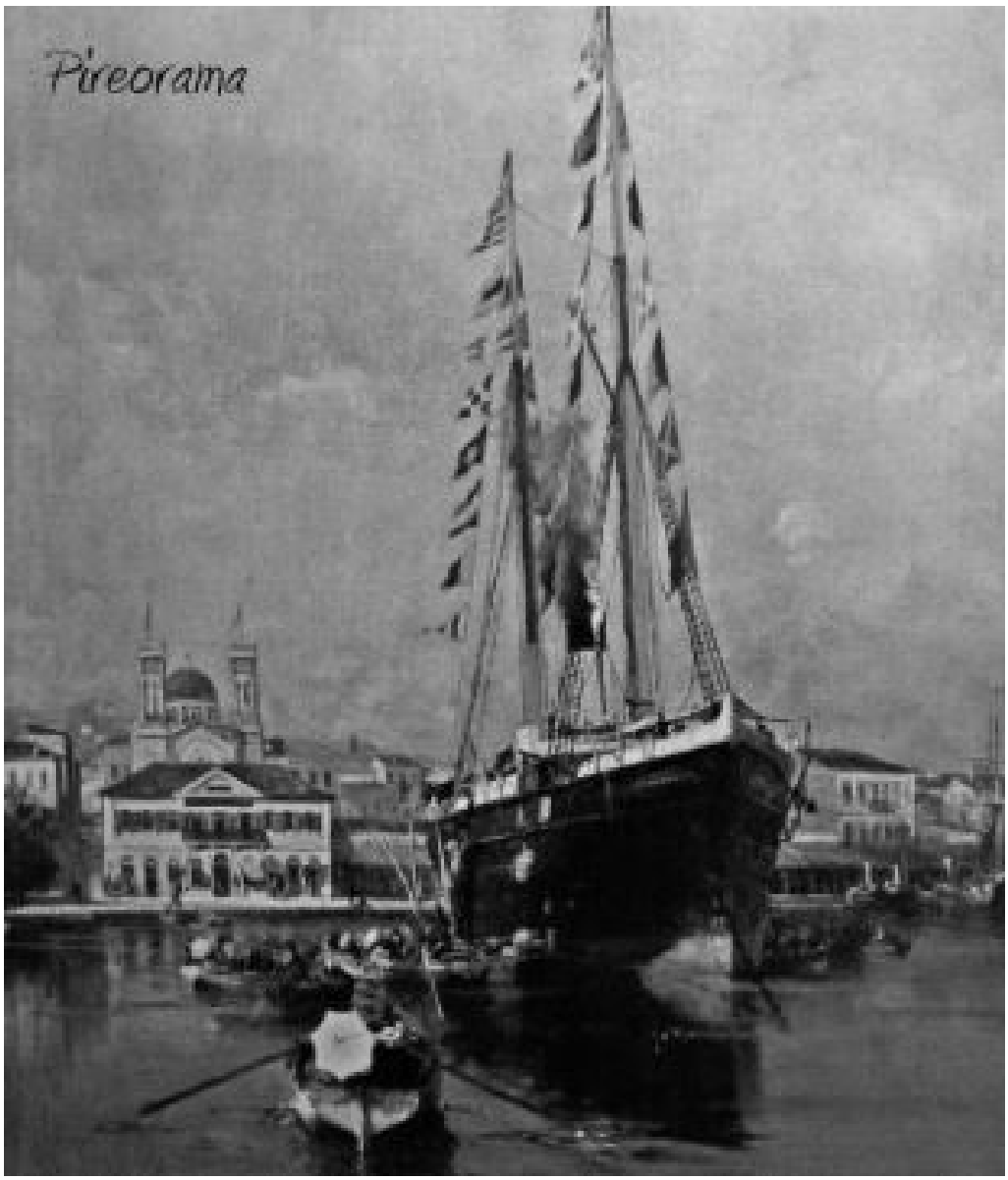
Στα χρόνια της εθνεγερσίας με την επανά-σταση του 1821, το μοναστήρι αποτέλεσε κεντρικό οχυρό των ελληνικών στρατευμάτων στην περιοχή του Πειραιώς. Και τον Απρίλιο του 1827 κατά της στρατιωτικές επιχειρήσεις του αρχιστράτηγου της Ρούμελης Γεώργιου Καραϊσκάκη, το μοναστήρι βομβαρδίστηκε σφοδρά από τους Τούρκους και υπέστη ολοσχερή καταστροφή των χτισμάτων του. Και το 1833 με διάταγμα της αντιβασιλείας του Όθωνα η καταστραφείσα Μονή και επίσημα έκλεισε δια παντός, ενώ η περιουσία της υπήχθη στο ελληνικό κράτος.

Όμως αν και η μονή διελύθη, εξακολουθούσε να παραμένει το κέντρο της διοικητικής, ορθόδοξης και κοινωνικής ζωής του ανοικοδομούμενου μετά την απελευθέρωση Πειραιά. Ενδεικτικό άλλωστε του ηθικού κύρους της παλιάς μονής, είναι το γεγονός ότι στο εσωτερικό του εναπομείναντος ναού του μοναστηριού, ορκίστηκε το 1835 κατά τις πρώτες δημοτικές εκλογές της πόλης, το πρώτο δημοτικό συμβούλιο του Πειραιώς, με δήμαρχο τον Κυριάκο Σερφιώτη. Και ένεκα της πολυσχιδούς προσφοράς του μοναστηριού στην κοινωνία του Πειραιά, το μοναστήρι ανακηρύχθηκε επίσημα πολιούχος του Πειραιά.

Ο επιβλητικός και μεγαλοπρεπής ναός του Αγίου Σπυ-ρίδωνα, που υφίσταται σήμερα στο κέντρο της πόλης παραλιακά, επί της Ακτής Μιαούλη, συνιστά τον τρίτο κατά σειρά ναό που χτίστηκε στο ίδιο σημείο. Η θεμελίωσή του έλαβε χώρα

το Μάιο του 1863 και οι εργασίες ανοικοδόμησης αποπερατώθηκαν το διάστημα 1868-18075 επι δημαρχείας Δημητρίου Μουτσο-πούλου και σε σχέδια των διαπρεπών αρχιτεκτόνων Σταμάτη Κλεάνθη και Σάουμπερτ, που είχαν οικοδομήσει και το πρώτο Πανεπιστήμιο Αθηνών στην Πλάκα.

Σε ότι αφορά την αρχιτεκτονική του τεχνοτροπία, ο ναός συνιστά μια νεοκλασική βασιλική με οχταγωνικό τρούλο και δίδυμα από κωδωνοστάσια, με εσωτερική διακόσμηση από έξοχες αγιογραφίες ναζαρινής τεχνο-τροπίας. Μάλιστα το 2016 στα πλαίσια της ανάπλασης του αύλειου χώρου της πλατείας μπροστά απ το ναό του Αγίου Σπυρίδωνα, κατά τις αρχαιολογικές ανασκαφές που διενεργήθησαν, είδαν το φως σημαντικά χτίσματα, ευρήματα και θεμέλια, από τα παλιά χτίσματα του ιστορικού μοναστηριού.

Όμως ο ναός του Αγίου Σπυρίδωνος Πειραιώς είναι συνυφασμένος με έναν παλιό αστικό μύθο, με την οικία του ναυάρχου της επανάστασης Ανδρέα Μιαούλη, που

είχε ανεγερθεί στον αύλειο χώρο της σημερινής πλατείας μπροστά από το ναό. Σύμφωνα με την πειραϊκή λαογραφία, για ένα περίπου αιώνα η έπαυλη του ναυάρχου Ανδρέα Μιαούλη που ήταν χτισμένη έμπροσθεν του ναού και του έκλεινε τη θέα προς τη θάλασσα, ήταν στοιχειωμένη και επέφερε σοβαρά δεινά σε όσους επιχειρούσαν ή να κατοικήσουν σε αυτή, ή να αναπτύξουν εμπορική επιχείρηση στο ισόγειο της.

Γύρω στα 1835 λοιπόν το αρτιγέννητο ελληνι-κό κράτος, θέλοντας να τιμήσει την προσφορά του ναυάρχου Ανδρέα Μιαούλη, για την απελευθέ-ρωση της πατρίδας του παραχώρησε ένα υψηλού κύρους και αισθητικής αξίας οικόπεδο, στην παραλία του Πειραιά. Όμως το οικόπεδο αυτό βρισκόταν ακριβώς μπροστά από τον ιστορικό ναό του Αγίου Σπυρίδωνα, καλύπτοντας όλο το ζωτικό χώρο που έδινε στο ναό θέα για τη θάλασσα. Ο ναύαρχος Ανδρέας Μιαούλης αποφάσισε να ανεγείρει μία διώροφη έπαυλη από λαξευτή πέτρα, σκοπεύοντας μάλιστα να διακοσμήσει την οροφή της επαύλεως, με τούρκικες οβίδες που είχε πάρει ως λάφυρα, απο την ιστορική ναυμαχία του Γέροντα.

Κατά τις λαϊκές δοξασίας στον Πειραιά η απόφαση του Ανδρέα Μιαούλη να ανεγείρει την έπαυλή του ακριβώς μπροστά από το ναό, προξένησε τη μήνιν του αγίου και εξ΄ αυτού του λόγου επακολούθησαν σωρευτικά καταστροφικά γεγονότα για τον ιδιοκτήτη, αλλά και για τους επόμενους κατόχους του σπιτιού. Έλαβαν χώρα λοιπόν τα εξής συγκλονιστικά περιστα-τικά. Αρχικά ο πρώτος εργολάβος που επιχείρησε να ανεγείρει την έπαυλη είδε στον ύπνο του τον Άγιο Σπυρίδωνα, που τον προειδοποιούσε επιπληκτικά να σταματήσει την ανέγε-ρση της οικίας και έτσι έντρομος αυτός παραιτήθηκε από την οικοδόμηση του σπιτιού.

Τελικά ο ίδιος ο ναύαρχος Ανδρέας Μιαούλης πήρε την απόφαση να επιβλέψει προσωπικά την ανέγερση της επαύλεως, με όλα τα δυνατά μέσα και έτσι να αποπερατωθεί η ανοικο-δόμηση της. Όμως λίγους μόλις μήνες πριν από την

αποπεράτωση του ναού ο Ανδρέας Μιαούλης προσβεβλημένος από φυματίωση απεβίωσε στις 11 Ιουνίου του 1835 και έτσι δεν μπόρεσε ποτέ να δει και να χαρεί ολοκληρωμένο το σπίτι του.

Η κακή μοίρα και το στοίχειωμα ωστόσο του σπιτιού, θα ακολουθήσει και τους κληρονόμος του Ανδρέα Μιαούλη που ολοκλήρωσαν το κτίριο, αλλά και τους επόμενους ιδιοκτήτες του και δη τον έμπορο Ανέστη Χατζόπουλο, που αγόρασε την έπαυλη. Έτσι όποιος επιχείρησε είτε να κατοικήσει στο μεγαλοπρεπές σπίτι, είτε και να ασκήσει εμπορική επιχείρηση στο ισόγειο του, υπέστη οικονομική καταστροφή, αρρώστιες θανά-τους και πτωχεύσεις.

Όπως επί παραδείγματι το ελληνι-κό σχολείο του Νεοφύτου Βάμβα, που δεν στέριωσε ποτέ, αλλά και οι γαλλικές στρατιωτικές δυνάμεις του Πειραιά, που άσκησαν κατοχή στο λιμάνι το 1854. Στα τέλη όμως του 19ου αιώνα το κτίριο υπέστη σοβαρότα-τες ζημιές από μία πυρκαγιά που ξέσπασε.

Όμως και μέσα σε αυτή την κακοδαιμονία της, η έπαυλη του Μιαούλη έμεινε όρθια για περίπου 135 χρόνια και στη μακραίωνη πορεία της αποτυπώθηκε σε πολλές ιστορικές φωτογραφίες της ακτής Μιαούλη του Πειραιά, αλλά και σε ζωγραφικούς πίνακες τους σπουδαίου θαλασσογράφου Κωνσταντίνου Βολανάκη. Τέλος σε αυτή τη μακρά και πολυδαίδαλη ιστορική πορεία της επαύλεως, θα δώσει την περίοδο της χούντας ο δήμαρχος Πειραιώς Αριστείδης Σκυλίτσης, ο οποίος έλαβε την απόφαση της κατεδάφισης του κτιρίου.

Απώτερος σκοπός τότε τις κατεδάφισης, ήταν αφενός μεν να απελευθερωθεί ζωτικός χώρος για να δημιουργηθεί η σημερινή πλατεία, αφετέρου επιτέλους ο άγιος Σπυρίδωνας να αποκτήσει τη ζωτική για αυτόν θέα προς τη θάλασσα και το

λιμάνι. Μάλιστα στην υφιστάμενη σύνορα πλατεία μπροστά στο ναό, υπάρχει και προτομή του Ανδρέα Μιαούλη, που καταμαρτυρά την στενή και περιπετειώδη σύνδεσή του με το ναό του αγίου Σπυρίδωνα!